ئاو و تێزاب

حەمەسەعید حەسەن

تا حیزبە بەناو عەلمانییەکان پاشەکشێ بکەن، مەلایان زێتر هێرش دەهێنن و ئەگەر سنووریان بۆ دانەنرێت، بە پاساوی پاراستنی ئایین و بەها پیرۆزەکانەوە، لە ئەورووپای سەدەکانی ناوەڕاستدا چی رووی دا، لە کوردستان دووبارە دەبێتەوە. ئەگەر دەسەلاتی کوردی بەردەوام مل بۆ گوشاری مەلا کەچ بکات، وای لێ دێت، مەلایان سەرەتا تەلاقی داهێنەران دەخەن و دواتر ولاتبەدەریشیان دەکەن. زانای ڕاستەقینە نەک هەر دژی داهێنان نییە، بەلکوو خۆی داهێنەرە، شیعری بالای جەلالەدینی ڕومی و فیکری کراوەی ئیبن ڕوشد، گەواهی لە قازانجی ئەو گوتەیە دەدەن.

یەکیەتیی زانایانی کوردستان، ڕێکخراوێکە نە بڕوای بە فرەدەنگی هەیە، نە ڕێز لە بیروڕای جیاواز دەگرێت، نە لەگەل ژیانی دیموکراتیدا کۆکە و نە لەگەل سەرهەلدانی سڤیلسالاریدایە. ئەگەر بەردوام شمشێری ئایین بە ڕووی نووسەران و هونەرمەنداندا هەلکێشراوبێت، ئیدی قسەکردن لەسەر خۆشکردنی بوار بۆ داهێنان و دابینکردنی ئازادیی ڕادەربڕین، بێجگە لە سووکایەتیکردن بە ئاوەزی خەلک، هیچی دیکە نییە. هەلسەنگاندنی کارێکی هونەری، پێویستی بە ئاستێکی ڕۆشنبیریی بلند و توانایەکی چاکی دەربڕین هەیە، مەلا چونکە کەرەسەکانی لێکدانەوەیەکی دروستی کاری هونەری شک نابات، چونکە هەلسەنگاندنی بەرهەمی هونەری، بواری کاری ئەو نییە، چونکە توانای ململانێی مەعریفیی نییە، بۆیە لە جەهلەوە، پەنا بۆ گوشار و هەڕەشە دەبات.

(خودا دەیتوانی ئیبلیس نەک هەر دەمکوت بکات، بەلکوو لە ناویشی ببات، وەلێ ئازادیی بیروڕا دەربڕینی پێ بەخشی و لێی گەڕا، قسەی دلی خۆی بکات.) (١) بە ڕاست زانایانی ئیسلام لە زاتی خودا دادپەرستترن، وا لێ ناگەڕێن، هادی مەهدی، حیکمەت هیندی و هەڤالەکانیان بیروڕای خۆیان دەربڕن! کە مەلایانی کوردستان گوشار بۆ حیزبی دەسەلاتدار دەهێنن و جەماوەر لە دژی هونەرمەندان و نووسەران دەورووژێنن، بەلگەیەکی زەقە بۆ ئەوەی، نە تۆلێرانس شک دەبەن، نە بڕوایان بە دایەلۆگ هەیە و نە توانای ئەوەیان هەیە، بە شێوەیەکی شارستانی داکۆکی لە هەلوێستی خۆیان بکەن.

ئەو مەلایە شیاوی ڕێزە کە بڕوای بە داهێنان و ئازادی هەبێت، نەک ئەو مەلایەی داوا لە پیاو دەکات، بۆ ئەوەی نەزەری لە ژنە هاوپیشەکەی حەرام نەبێت، شیرەخۆرە ئاسا، مەمکی بمژێت. مەلا مافی ئەوەی نییە، دەست لە داهێنان وەربدات، ئاخر داهێنەر کەسێکە یاخیبوو، وەلێ ئەو کەسێکە ملکەچی دەقێکی پیرۆز، هەموو دەقێکی پیرۆزیش بە پەرژینی چڕی کۆمەلێک ڕێسا چواردەوری مەحکەم تەنراوە. دەقی پیرۆز، مافی بیرکردنەوەی سەربەخۆ و بەگەڕخستنی خەیالی لە مەلا زەوت کردووە، وەلێ داهێنەر خۆی بیر دەکاتەوە و خەیالی خۆی دەخاتە گەڕ.

داهێنەر هیچ ڕێسایەک بە ڕەها نازانێت و بەردەوام خەریکی گۆڕانکارییە، وەلێ مەلا بڕوای بە کۆمەلێک یاسای ڕەها هەیە کە بۆ هەموو شوێن و زەمانێک دەگونجێن! یەکێک لە جیاوازییە سەرەکییەکانی نێوان مەلا و ڕووناکبیر ئەوەیە، ئەمیان لە زیندانی کولتوورێکی دێریندا، گیری خواردووە و ئەویان هەموو هەول و خەباتی بۆ دەربازبوونە لە بەندیخانەی ئەو کولتوورە کۆنە، ئەوە بۆیە مەلا، سەنگەری لە داهێنەر گرتووە. کە پاشای سوێد، مافی ئەوەی نەبێت خۆی لە سیاسەت هەلبقورتێنێت، ئیدی بۆچی مەلای کوردستان ڕێی پێ بدرێت، دەست لە

کاروباری ئەدەبی و هونەری وەر بدات؟ قەت ڕووی داوە، شیعرێک لە ستایشی پەیامبەر یان یەکێک لە یاوەرانیدا نووسرابێت و داهێنەرێک ڕێی لە بڵاوکردنەوەی گرتبێت؟

ئەگەر پدک و ینک دوو حیزبی عەلمانی بوونایە، جڵەوی ئەسپی ئەدەب و هونەریان نەدەدایە دەست مەلا، ئاخر عەلمانیبوون، ڕاگرتنی ئایینە، دوور لە ژیانی کۆمەڵایەتی، ڕۆشنبیری و سیاسی. چونکە زۆرینەی خەڵکی کوردستان موسڵمانن و پێویستە ڕێز لە باوەڕیان بگیرێت، بۆیە قەت ڕووی نەداوە، ئەدیبێک یان هونەرمەندێک موسڵمانێکی گومڕێ کردبێت. پێش ئەوەی یەکیەتیی زانایان بە بڕیارێکی سیاسی دروست ببێت، زۆرینەی کورد موسڵمان بوون، ئەگەر سبەی بە بڕیارێکی دیکەی سیاسی هەڵوەشێنرایەوە، کورد دەستبەرداری ئایینی ئیسلام نابێت.

وێڕای ئەوەی کە تاوانە، ئەوە ترسنۆکیشە، مەلا لە مزگەوتەوە، ئەم نووسەر یان ئەو هونەرمەند بە کافر نێوزەد بکات، خەڵکی لێ هان بدات و هەڕەشەی لێ بکات، ئازایەتی ئەوەیە، لە ڕێی دەزگاکانی ڕاگەیاندنەوە، بە ئاشکرا و ڕاشکاوی دایەلۆگی لەگەڵدا بکات. لە کوردستان هاووڵاتی دەتوانێت ڕەخنە لە سەرۆکی هەرێم، سەرەکوەزیران، وەزیران و پەرلەمانتاران بگرێت، ئایا مەلایان لەسەروو ڕەخنەوەن؟ بە گوێرەی کام یاسا، کەس مافی ئەوەی نییە، ڕەخنە لە مەلا بگرێت؟

ئازادیی بیرکردنەوە و ئازادیی ڕادەربڕین، سازشیان لەسەر ناکرێت و یان هەن یان نین. چونکە لە ئایینیدا، کۆمەڵێک شتی جێگیر و نەگۆڕ هەنە و کەس مافی ئەوەی نییە بیانبزوێنێت یان گۆڕانکارییان تێدا بکات، چونکە لە ئایینیدا کۆمەڵێک یەقین هەنە و کەس مافی ئەوەی نییە، گومانیان لێ بکات و کاری داهێنەریش جووڵاندنی شتە جێگیرەکان و دروستکردنی گومانە بە دەوری یەقیندا، بۆیە **لە سایەی دەسەڵاتی ئایینیدا، باسکردن لە هەبوونی ئازادیی بیرکردنەوە و ڕادەربڕین، جۆرێکە لە چەواشەکردنی خەڵکی.** ئەوە نییە بەو ئاسانییەی چایەک دەخۆینەوە، مەلایان نمایشکردنی زنجیرە درامای (ئاریا) ڕادەگرن.

ئێستایش لە ئەورووپا حیزب و کۆمەڵەی ئایینی هەن، وەلێ نە داوای ئەوە دەکەن، ئایینی مەسیح ببێتە سەرچاوەی داڕشتنی دەستوور، نە دەڵێن، چارەسەر تەنیا لای ئایینی مەسیحە، نە داوای دامەزراندنی دەوڵەتی مەسیحی دەکەن، نە هەقیان هەیە، ژن چی دەپۆشێت یان پیاو چی دەخوات، نە میلیشیایان هەیە، نە ئارمێکیان هەیە، تێیدا دوو شمشێر پاسەوانیی ئینجیل بکات، نە بانگەشە بۆ سزای بڕینی دەست، پەڕاندنی سەر، سەنگباران و حەڵاڵکردنی خوێنی ئەم و ئەو دەکەن، **بۆیە لێکچوواندنی حیزبی مەسیحی بە حیزبی ئیسلامی، وەک شوبهاندنی ئاوە بە تێزاب، تەنیا لەبەر ئەوەی هەردووکیان شلەن.** (٢) حیزب و کۆمەڵەی ئایینی لە ئەورووپا، لە پێناوی پاراستنی شکۆمەندیی ئینسان، یەکسانی و دادپەروەریی کۆمەڵایەتیدا تێدەکۆشن، کەچی هەوڵی حیزب و کۆمەڵەی ئایینی لەم ناوچەیە، بۆ خۆشکردنی جێپێی تیرۆریستان، بەرهەمهێنانی تیرۆر، بەرەودان بە فیکری وەهابی، شکاندنی قەڵەمی نووسەران و بڕینی زمانی هونەرمەندانە، ئەوە بۆیە کۆمەڵگە لە ئەورووپا، سێکیولاریستییە و لەم دەڤەرە، ئایینسالاری.

٢٠٠٧/٦/٢٧

(١) د. محمد بن نصر، حريتا التفكير و التعبير ٢٠٠٧/٦/٢٣ الشرق الاوسط.

(٢) عادل جندی، الاحزاب الدينيه فی اوروبا و الغرب، ٢٠٠٧/٤/٩ إيلاف.